
Ryszard Marciniak (1939-2009)

Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej 29, 327-329

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RYSZARD MARCINIAK **(1939-2009)**

Ryszard Marciniak urodził się 12 lutego 1939 r. w Krotoszynie, w rodzinie robotniczej. Był jednym z czterech synów Franciszka Marciniaka, powstańca wielkopolskiego, i Marii z domu Misiak. Zainteresowania historią przejawiał już w szkole średniej, toteż po maturze w Liceum Ogólnokształcącym w Krotoszynie w 1957 r. podjął studia historyczne na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Podczas trzeciego i czwartego roku studiów uczestniczył w badaniach archeologicznych w Kamieniu Pomorskim. Tytuł magistra historii uzyskał w roku 1962 na podstawie pracy „Ustrój polityczny związku obodryckiego do połowy XI wieku” napisanej pod kierunkiem prof. Gerarda Labudy (opublikowanej w 1966 r. w całości w „Materiałach Zachodniopomorskich”). Od tego czasu problematyka zachodniopomorska pojawiała się stale w jego zainteresowaniach naukowych.

Nie otrzymał etatu asystenckiego na macierzystej uczelni, został nauczycielem w Liceum Ogólnokształcącym w Goleniowie. Stamtąd jeździł do Archiwum w Szczecinie, gdzie zbierał materiały do rozprawy doktorskiej. Za radą prof. Gerarda Labudy badał zespół akt kapituły kamieńskiej – odczytywał teksty „pisane skorpisem gotyckim XV-XVIII w. w języku dolnoniemieckim”. W 1962 r. przeniósł się do Poznania z powodów rodzinnych – poślubił koleżankę ze studiów, Annę Błażejewską. Małżeństwo dochoowało się dwójki dzieci – Joanny (germanistki) i Krzysztofa (dr. matematyki). Przez dwa lata pracował jako nauczyciel w szkole podstawowej. W 1965 r. otrzymał pracę w Bibliotece Kórnickiej PAN i przeszedł tam wszystkie stopnie zawodowe – od młodszego bibliotekarza do starszego kustosa dyplomowanego (w latach 1976-1979 był wicedyrektorem). W 1967 r. obronił rozprawę doktorską „Dobra kapituły kamieńskiej do połowy XV wieku” pisaną pod kierunkiem prof. G. Labudy, a recenzowaną przez prof. Kazimierza Ślaskiego i prof. Jerzego Topolskiego (wydaną drukiem w 1970 r.).

W Bibliotece Kórnickiej pracował głównie w Dziale Rękopisów (do 1976 r.). Wniósł ogromny wkład w opracowanie inwentarzy i katalogów zbiorów rękopiśmiennych. Był współredaktorem *Katalogu rękopisów staropolskich Biblioteki Kórnickiej XVI-XVIII w.* (t. 1 – 1971, t. 2 – 1985, t. 5. – 1992) oraz *Inwentarza rękopisów Biblioteki Kórnickiej* (Z. 4 cz. I-II – 1983). Do katalogów dołączał obszerne indeksy. Prace te ujawniały Jego szeroką erudycję, bo, jak pisał, „każdy kolejny rękopis wzięty do opracowania wymagał odrębnego podejścia, przygotowania nowego warsztatu badawczego, gdyż z reguły każdy rękopis powstawał

w odrębnym środowisku i odrębne były jego losy”. Kilka lat przed jubileuszem 150-lecia Biblioteki Kórnickiej podjął badania mało znanych lub w ogóle nieznanymi okresów i aspektów jej historii, co zaowocowało siedmioma artykułami drukowanymi w kolejnych zeszytach „Pamiętnika Biblioteki Kórnickiej”. W 1977 r. opublikował, wspólnie z Andrzejem Mężyńskim, zarys historii Biblioteki Kórnickiej (w „Studiach o Książce”).

Wśród opracowywanych przez niego rękopisów znajdowała się kolekcja „Acta Tomiciana”, której opis wymagał obszernych kwerend porównawczych. To zadanie skutkowało, z czasem, napisaniem rozprawy habilitacyjnej „Acta Tomiciana w kulturze politycznej Polski okresu Odrodzenia” (obronionej w 1981 r. i wydanej w 1983 r.).

W końcu 1979 r. Ryszard Marciniak przyjął propozycję Zarządu Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk objęcia stanowiska dyrektora Biblioteki PTPN i od stycznia 1980 r. rozpoczął kolejny – najdłuższy, blisko 30-letni – etap pracy zawodowej. W nowej placówce specjalną opieką objął rękopisy, stare druki i kartografię. Potrafił zadbać o wzbogacenie księgozbioru o nowe, wartościowe pozycje z dyscyplin humanistycznych zarówno poprzez zakupy jak i wymianę. Konsekwentnie modernizował Bibliotekę – już w 1986 r. wprowadził komputerową rejestrację wypożyczeń. W 1994 r. wystąpił z inicjatywą utworzenia wspólnego dla bibliotek naukowych Poznania programu komputerowego, co doprowadziło do powstania w 1996 r. Poznańskiej Fundacji Bibliotek Naukowych.

W autoreferacie na stopień profesora R. Marciniak napisał: „Lata kórnickie uczyniły ze mnie nie tylko historyka rękopiśmiennika o sporych umiejętnościach paleograficznych, dobrze orientującego się w problematyce historycznej zbiorów polskich, ale również historyka regionalistę” – orientacja regionalna okazała się trwała w Jego zainteresowaniach badawczych. Napisał wiele artykułów z problematyki wielkopolskiej (m.in. o dziejach rzekomego herbu Wielkopolski), redagował monografię historyczną Krotoszyna. Podjął prace nad ukończeniem *Bibliografii historii Wielkopolski* opracowanej przed II wojną światową przez Andrzeja Wojtkowskiego, w 1994 r. ukazał się tom 2, zeszyty 6-8 (Tu-Żyt). Pracował też nad uzupełnieniem *Bibliografii* o dzieła wydane w latach 1939-2003. Przyczynił się do powstania czasopisma „Przegląd Wielkopolski” (w 1987 r.) i w każdym numerze zamieszczał omówienie jednej z nowo wydanych książek o tematyce wielkopolskiej. Od 1990 r. współredagował kwartalnik „Kronika Wielkopolski” i został stałym recenzentem wydawniczym wszystkich tekstów historycznych nadsyłanych do redakcji.

Od objęcia funkcji dyrektora Biblioteki Kórnickiej przez profesora Jerzego Wisłockiego (w 1982 r.) współpracował z Biblioteką. Współredagował (ze Stani-

sławem Potockim) obszerne dzieło popularnonaukowe *Herby rycerstwa polskiego na zamku kórnickim* (wyd. w 1988 r.) Wydawał kolejny tom jednego z najważniejszych wydawnictw kórnickich – *Acta Tomiciana* tom 18 (w 1999 r.). Został Członkiem Rady Naukowej Biblioteki.

W 1988 r. przyjął pół etatu naukowo-dydaktycznego na nowo utworzonym kierunku bibliotekoznawstwo na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej UAM, od 1991 r. prowadził na tym kierunku seminarium magisterskie, wypromował 25 magistrów. Od 1994 r. podjął zajęcia na polonistyce (konwersatorium i wykład z historii kultury polskiej). W 2003 r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego.

Trudno, w tym miejscu, wymienić wszystkie dziedziny aktywności, dokonania i sukcesy Profesora Ryszarda Marciniaka. Był członkiem PTPN i sekretarzem Wydziału II Historii Nauk Społecznych, zastępcą sekretarza generalnego i skarbnikiem Towarzystwa. Był członkiem Rady Bibliotecznej Biblioteki UAM. Jego dorobek naukowy liczy kilkadziesiąt książek, artykułów i recenzji. Za zasługi został odznaczony w 1999 r. Medalem Komisji Edukacji Narodowej, w tym samym roku Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przyznał Mu medal „W dowód uznania”.

W 2007 r. stracił żonę. Zmarł 10 stycznia 2009 r. Pozostawił po sobie pamięć wielkiego erudyty, rzetelnego i kompetentnego badacza, a przede wszystkim skromnego, życzliwego, skorego do pomocy człowieka.

Pośmiertnie Prezydent RP przyznał Mu Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Redakcja